

آیاماده ۵۲۲ قانون آیین دادرسی مدنی (خسارت تاخیر تادیه) ارزشهای خارجی را نیز در بر می گیرد؟

نوشته: امین آقایی فرد

مطابق ماده ۵۲۲ آیین دادرسی مدنی در دعاوی که موضوع آن دین واز نوع وجه رایج بوده و با مطالبه داین و تمکن مدیون، مدیون از پرداخت امتناع نموده در صورت تغییر فاحش قیمت سالانه از زمان سررسید تا هنگام پرداخت و پس از مطالبه طلبکار، دادگاه با رعایت تناسب تغییر شاخص سالانه که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می گردد محاسبه و مورد حکم قرار خواهد داد مگر اینکه طرفین به نحو دیگری مصالحه نمایند.

بنا بر ماده فوق خسارت تاخیر تادیه موضوع این ماده، در صورت جمع شرایط ذیل قابل مطالبه خواهد بود:

- ۱ - موضوع مطالبه، دین وآن هم از نوع وجه رایج باشد
- ۲ - داین دین را مطالبه نموده باشد
- ۳ - مدیون متمکن از پرداخت باشد
- ۴ - مدیون از پرداخت امتناع نموده باشد
- ۵ - شاخص قیمت ها تغییر فاحش نموده باشد

همان گونه ملاحظه می گردد یکی از شرایط مطالبه خسارت مذکور، ((از نوع وجه رایج بودن دین مورد مطالبه می باشد اما آنچه محور اصلی بحث را در این مقاله مورد هدف قرار داده، توجه به این نکته است که آیا عبارت (وجه رایج) مندرج در ماده ۵۲۲ قانون آیین دادرسی مدنی فقط شامل ریال می باشد یا اینکه عبارت مذکور ارزش های خارجی دیگر را نیز در بر می گیرد؟

موضوعی که به تردیدها در این مورد دامن می زند، این است که در ماده مرقوم عبارت (وجه رایج) ذکر گردیده و قانون گذار از ذکر عبارت (وجه رایج ایران) امتناع نموده است. این در حالی است که در ماده ۶۲ قانون موصوف و در مبحث تعیین بهای خواسته، عبارت (وجه رایج ایران) مورد استفاده قرار گرفته است. آیا می توان قایل به این تفسیر

بود که قانون گذار از این تفکیک ، منظور و هدفی داشته و به عبارت دیگر ، قصد داشته تا با این عبارت ، ارزشهای خارجی رایج را نیز مشمول حکم ماده مذکور قرار دهد ؟ علی الظاهر و آنچه از این ماده بر می آید ، این است که ارزشهای خارجی متداول و رایج را نیز باید مشمول حکم ماده مرقوم دانست چرا که عبارت مورد استفاده در این ماده عبارت (وجه رایج) می باشد و منظور از رایج بودن ، متداول بودن و یا به تعبیر مرحوم دهخدا ؛ پول یا کالایی می باشد که طالب و خریدار داشته باشد . لذا از این رهگذر ، اگر دلار را وجه رایج تلقی نماییم سخن بیهوده و یاوه ای نگفته ایم چرا که:

اولاً: دلار در داد و ستد بین مردم رواج دارد

ثانیاً: ارزی می باشد که طالب و خریدار دارد

همان گونه که ملاحظه می شود دلار تمام عناصر تعریف فوق را در خصوص رایج بودن دارد لذا بدین جهت در تلقی آن به عنوان وجهی رایج نباید تردید نمود .

اما آنچه که تا به حال مذکور افتاد ، تعبیر و تفسیری است که از ظاهر ماده ۵۲۲ قانون آیین دادرسی مدنی بر می آید ، لکن باید از این ظاهر دست شست و با توجه به سایر قوانین و رویه حاکم در محاکم ، منظور واقعی قانون گذار را دریافت . از این رهگذر و در اثبات این ادعا که عبارت (وجه رایج) مندرج در ماده ۵۲۲ فقط شامل ریال می گردد و نه ارزشهای خارجی دیگر ، موارد ذیل قابل توجه می باشد :

اولاً: به موجب بند الف ماده ۱ قانون پولی و بانکی کشور ، واحد پول ایران ریال بوده و هر کجا که در این قانون سخن از پول رایج به میان می آید ، به خوبی و بدون هیچ تردیدی ، این معنا به ذهن متبادر می گردد که منظور قانون گذار از (وجه رایج) ، ریال می باشد.

ثانیاً: تبادر عرفی عبارت (وجه رایج) مندرج در ماده ۵۲۲ قانون موصوف ، افاده ریال می نماید و فرض بر آن است که عبارت (وجه رایج) در معنای عرفی خود که همانا ریال می باشد ، استعمال گردیده و انصراف مورد به ارزشهای خارجی دیگر ، محتاج قرینه ای است که ماده یاد شده فاقد آن می باشد .

ثالثاً: رویه کلی محاکم و تلقی دیوان عالی کشور در رای وحدت رویه شماره ۳۵/۱۰/۴-۹۰ مورخ ۵۳/۰۶/۱۲ در خصوص وجه رایج ، ریال بوده است . در این رای چنین آمده (..... تخصیص دادن ماده ۷۱۹ قانون آیین دادرسی مدنی (قانون قدیم) ، به دعاوی

که خواسته آن پول رایج ایران است صحیح نیست و عبارت **وجه نقد** مذکور در این ماده ، اعم است از پول رایج ایران و پول خارجی.....) .

صرف نظر از نسخ ماده ۷۱۹ سابق توسط ماده ۵۲۲ قانون جدید ، آنچه که حائز اهمیت می باشد این است که دیوان عالی کشور در خصوص پول خارجی به هیچ وجه از لفظ وجه رایج استفاده ننموده و بین پول رایج ایران و پول خارجی که ممکن است رواج نیز داشته باشد ، قایل به تفکیک شده و فقط ریال را منصرف به وجه رایج دانسته است .

رابعاً؛ نظریه مشورتی شماره ۷/۱۰۸۲۷ مورخ ۸۰/۱۱/۱۲ در تایید این نظر و انصراف وجه رایج به ریال چنین اشعار داشته است که:

"وجه رایج مندرج در ماده ۵۲۲ قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور مدنی به ارزهای خارجی تسری پیدا نمی کند ، زیرا تغییر شاخص سالانه که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می گردد بر اساس ترقی و تنزل هزینه زندگی است و این تغییر شاخص بر مبنای ارزش ثابت ریال (وجه رایج در ایران) محاسبه می شود در حالی که ارزهای خارجی دائماً در نوسان بوده و اکثراً در حال ترقی نسبت به ریال می باشد و بنابراین ارزهای مذکور از شمول ضابطه این ماده خارج است و اصولاً وجه رایج به معنای پول رایج در داخل کشور است و شامل پول سایر کشور ها نیست"